

AFGHANISTÁN: FOTBAL ZA ZVUKŮ STŘELBY

Zápasy, při kterých na stadiony nesmějí ženy a o poločase se na trávníku konají veřejné popravy. Tak vypadal fotbal v Afghánistánu za vlády Tálibánu.

FATIMA RAHIMI

Už od dětství miluji fotbal. Jako malí jsme si kopali za vysokými zdmi našeho dvorku v Herátu každé odpoledne. Zbožňovala jsem to. Hrála jsem s kluky ze sousedství, s bratranci a nikomu nevadilo, že jsem holka. Dokonce mě chválili, že jsem lepší. Zkoušeli mě, dávali mi otázky z historie fotbalu, vyptávali se na světové fotbalisty. Když jsem odpověděla správně, jásal a tleskali mi. Běhali jsme za míčem, komentovali jsme hru a k večeru jsme se žízňiví a zpocení rozešli každý po svém.

Byla to divoká doba. Z dálky byla slyšet střelba, na ulici umírali civilisté, po úzkých herátských ulicích chodili podivní lidé s kalašnikovými na ramenou, měli dlouhé vousy, na černo namalované oči a páchli. Někteří nebyli o moc starší než já a často nemluvili

mým rodným jazykem, perštinou. Odehrávalo se to v Afghánistánu v době, kdy byl u moci fundamentální Tálibán.

Hnutí Tálibán se v Afghánistánu objevilo během občanské války v roce 1994. Slíbilo lidem mír a osvobození od zkorumpované vlády, v zemi probíhala už několik let válka a lidé toužili po špetce klidu. V roce 1996 vyhrálo bitvu o Kábul a převzalo moc nad celým Afghánistánem. Tálibán v zemi založil islámský emirát a začal praktikovat svou vlastní verzi islámského práva. Netrvalo dlouho a lidé nemohli ani vycházet ven, natož si někde vesele kopat. U nás na zahradě jsme ale fotbal hráli, tam byl svět aspoň trošku normální.

Sledovat mezinárodní zápasy, anglickou Premier League nebo španělskou La Ligu, to byl

větší problém. Ultrakonzervativní islamisté z hnutí Tálibán zakázali televizi, rádio, stejně jako hudbu, umění, zábavu, vzdělání, zavřeli školy, knihovny a z našich domovů vytvořili vězení. Ženy odcházející mimo domov si musely brát burku (dlouhá látka, která zakrývá celé tělo), nesměly prakticky opouštět své domovy, vždy je musel doprovodit nějaký muž z rodiny – manžel, strýc, otec, bratr či syn.

Fotbal byl pro mě symbolem rovnosti, kdy na jednom „hřišti“ hrají všichni společně bez rozdílu pohlaví, sociálního statusu, barvy kůže či bohatství. Když jsme neměli balon, vyrobili jsme si ho ze starých látek, roztrhaných pneumatik či plyšáků. U nás na zahradě jsme si byli všichni rovni, venku to bylo však jinak.

My jsme televizi měli schovanou ve sklepě a anténu zavedenou ve zdi. Svůj první fotbalový zápas si pamatuji docela živě. Mistrovství světa ve Francii v roce 1998. Hrál sousední Írán. Pro Írán to měl být jeden z nejdůležitějších zápasů vůbec, jeho soupeřem byly totiž íránským režimem nenáviděné Spojené státy. Zápas jsme sledovali za zamčenými dveřmi

a tajně, nikdo nesměl vědět, že si pouštíme fotbal.

Táta vytáhnul zaprášenou televizi a snažil se ji zprovoznit. Po chvíli jsem viděla obraz svého favorita, íránského mistra, Alího Daeího, nejlepšího střelce mezinárodních zápasů v historii. Írán tu noc vyhrál 2:1 gólem Mehdiho Mahdavíkii (později v Německu hráč Hamburku a Frankfurtu nad Mohanem) a tiché oslavy se rozšířily i do Herátu – do afghánského velkoměsta blízko hranic, kde jsem se narodila a žila do svých osmi let.

Fotbal jako propaganda násilí

Fotbal má v Afghánistánu, na rozdíl od řady jiných sportů, bohatou historii a je jednou z nejoblíbenějších kolektivních her vůbec. Afghánská fotbalová federace vznikla v roce 1933. Krátce po druhé světové válce roku 1948 se stala členem FIFA. První oficiální zápas hrál Afghánistán na letních olympijských hrách téhož roku v Londýně.

Jeho fotbalová dráha však nebyla dlouhá, brzy přišly válka a nepokoje, které tíží zemi dodnes. Po sovětské invazi v roce 1979 a následné

dlouholeté občanské válce nebyl prostor pro rozvíjení žádné aktivity, tedy ani fotbalu. Afghánistán svůj poslední mezinárodní zápas odehrál během kvalifikace Asijského poháru v roce 1984, prohrál s Jordánskem 1:6. Za vlády Tálibánu mezi lety 1996 a 2001 nebyl fotbal jako zábava tolerován. Fotbalové zápasy se odehrávaly tajně za zdmi, jako u nás na zahradě, nebo dokonce ve sklepě, v malých temných prostorách. Od roku 1984 do roku 2002 se Afghánistán neobjevil v žádné mezinárodní soutěži.

Oficiální fotbalové zápasy využíval násilný režim Tálibánu k propagandě a k zastrašování. V poločase nehrála hudba, zato diváci museli přihlížet brutálnímu veřejnému trestání. Velmi často se před přestávkou nebo během ní konaly veřejné popravy. Během vlády Tálibánu se fotbalové tribuny po celém Afghánistánu staly hledištěm pro mučení a zabíjení. Na zápasy mohli chodit pouze muži a ženy byly často ty, které byly uprostřed hřiště veřejně mučeny.

„Odstrašující“ případy měly vzbudit strach a upevnit tálibánský režim. V druhé

polovině 90. let, kdy světový fotbal byl okouzlen mladou brazilskou hvězdou Ronaldem a na hřišti kličkoval francouzský „Zizou“ Zinedine Zidane, na afghánských fotbalových hřištích padaly velmi často nevinné hlavy. Po skončení vlády Tálibánu v roce 2001 žádný hráč nechtěl na původních hřištích hrát. Vláda musela nechat přestavět stadiony a vykopat zem do hloubky půl metru, vyklidit původní, zkravenou půdu a navézt novou.

Afghánská Premier League

Vrcholový domácí fotbal v Afghánistánu dlouho spal, přestože první afghánský fotbalový klub FC Mahmúdieh vznikl v roce 1934. Ve světě se moc neproslavil. V Indii, kde hrál svou první mezinárodní soutěž, devětkrát zaváhal, vychoval však mnoho skvělých fotbalistů. Čtyři z nich se dokonce v dresu národního týmu zúčastnili olympijských her v Londýně (1948). Nejúspěšnějším klubem však zůstává FC Ariana Kábul, který v letech 1945 až 1955 vyhrával afghánskou fotbalovou ligu.

Domácí liga během dlouhých nepokojů zcela přestala existovat. V roce 2012 však byla založena afghánská Premier

League – první fotbalová liga, která představuje výjimečnou podívanou. V lize soutěží osm týmů a sezona trvá pouze tři měsíce – od srpna do října.

Osm týmů představuje osm hlavních regionů země. Na rozdíl od národního týmu Afghánistánu, kde hrají převážně hráči, kteří žijí v diaspoře, domácí ligu reprezentují místní fotbalisti. Každý tým má osmnáct hráčů, kteří na rozdíl od světových fotbalistů dostávají denně příspěvek v přepočtu ve výši přibližně 300 korun, což mohou ještě doplnit sponzorskými smlouvami a dalšími pracovními úvazky.

Ceny vstupenek jsou nastavené zhruba na 13 korun a kapacita největšího stadionu je kolem dvaceti tisíc diváků. Všechna utkání se hrají v jednom městě, většinou v Kábulu. Přestože dnes afghánská metropole patří mezi nejnebezpečnější města v zemi, zápasy jsou vyprodané.

Na první oficiální zápas v roce 2012 se přišlo podívat zhruba deset tisíc lidí, přestože kapacita stadionu byla o polovinu menší. Publikum bylo uchvámeno, lidé křičeli, povzbuzovali, někteří dokonce plakali. Fotbal

v Afghánistánu není totiž jen sport. Je to záležitost, která také nastoluje určitý pocit normality. Fotbal přináší úlevu od násilných a sebevražedných útoků, jež jsou ve zprávách denně hlášeny, počet civilních obětí se za poslední půlrok odhaduje přibližně na 1600.

Afghánistán je po desetiletích násilných konfliktů a bouřlivých bojů ostře rozdělený. Sociální nerovnosti ve společnosti jsou vidět na každém rohu. V pětatřicetimilionovém státě nemají miliony lidí peníze na základní životní potřeby, jako jsou jídlo a bydlení. Zhruba jeden a půl milionu dětí ve věku šest až třináct let musí denně pracovat – potřebují uživit svou rodinu. Nemůžou chodit do školy, přestože dnes už jsou školy otevřené.

Kromě hnutí Tálibán, které opět soutěží o moc, a to velmi úspěšně, existují místní gangy, jež se prakticky živí únosy, vraždami a vydíráním. V zemi se také objevují vojáci Daeš, samozvaného Islámského státu. Afghánský stát není schopen zaručit lidem bezpečí. Fotbal pro mnoho obyčejných lidí a dětí znamená normální svět, přináší určitý pocit naděje.

Fotbalová cesta v Česku

Jak už jsem zmínila, v Afghánistánu se tenhle oblíbený sport opět probudil k životu krátce po pádu Tálibánu. Já už u toho ale nebyla. Ještě během vlády Tálibanu, na konci roku 1999, jsme museli z politických důvodů opustit Herát. Táta, učitel perštiny, neschovával ve sklepě pouze televizi s fotbalovými přenosy, ale také své studenty, které denně tajně učil.

Tehdejší režim na to přišel, kvůli čemuž jsme museli emigrovat. Po více než půlročním putování jsme skončili na českém území u hranic s Německem. Pašeráci, kteří nás schovávali, nám poprvé za celou dobu naší cesty oznámili, kde jsme. Chtěli po nás další peníze, my jsme je však neměli, a tak se stala Česká republika naším domovem.

Nadšení z fotbalu ve mně zůstalo, sledovala jsem ho i v uprchlickém táboře ve Zbýšově u Brna, kde jsme žili asi tři roky. Tehdy jsem byla tajně zamilovaná do Davida Beckhama. Sbírala jsem jeho fotky, dívala se na každý zápas Manchesteru United a později Realu Madrid.

Po bezmála čtyřech letech jsme dostali vytoužené povolení k pobytu a opustili uprchlický tábor. Byl to začátek nového života. V táboře jsme po celou dobu měli k dispozici jako pětičlenná rodina jeden pokoj, kde byly postele a malá skříň. Vlastní nábytek jsme neměli a ani by se tam už žádný nevešel. Patřila nám pouze malá barevná televize. Když jsme se přestěhovali do normálního bytu 3+1 na předměstí Šumperka na severu Moravy, najednou jsme měli spoustu prostoru a žádný nábytek.

Svůj nejoblíbenější fotbalový zápas jsem tak viděla ve velkém a prázdném obývacím pokoji. Psal se rok 2004 a v Portugalsku se konalo mistrovství Evropy ve fotbale. Český národní tým v čele s Pavlem Nedvědem, Karlem Poborským, Tomášem Rosickým, Milanem Barošem atd. hrál po celou dobu skvělý fotbal, ale jeden zápas byl výjimečný. Pouštím si ho dodnes, pokaždé, když jsem smutná. Na mysli mám zápas Česka proti Nizozemsku. Byl horký letní večer, okna jsme měli otevřená dokořán a celá rodina seděla okolo hnědé židle, na kterou jsme postavili naši malou barevnou televizi. Židli jsme dali doprostřed

obýváku tak, aby kabel dosáhl k zásuvce, seděli jsme na zemi a sledovali fotbal. Podobně jako v Herátu. V šumperském bytě jsme ale cítili čerstvý letní vzduch a nerušily nás výbuchy. Od tohoto zápasu jsem měla jakýsi pocit důvěry k trenérovi Karlu Brücknerovi. Když se týmu nedařilo, věřila jsem, že Karel Brückner vymyslí nějaké střídání a zápas opět zachrání.

Fotbal miluji dodnes, přestože už na něj nemám tolik času. Miluji tu hru, kde je jedno, že jste „jenom“ holka. Důležitější je, že víte, co je ofsajd a že znáte Pelého či Luíse Figa. Fotbal v Afghánistánu dnes hrají i ženy, Afghánistán má dokon-

ce ženský národní tým. Mnoho lidí si tam ale stále myslí, že ženy by neměly sportovat na veřejnosti a že fotbal je mužský sport. V tak konzervativní a patriarchální společnosti, jako je ta afghánská, to znamená každodenní boj. Přála bych si, aby možnost hrát fotbal měly všechny děti bez rozdílu pohlaví v Afghánistánu, aby nemusely pracovat, ale aby studovaly, a hádaly se o to, zda je lepší Arsenal či Chelsea.

Fatima Rahimi. Autorka redaktorkou Deníku Referendum, moderátorka pořadu Hergot! na Radiu Wave a dlouholetá vášnivá fanynka fotbalu, především Arsenalu.
Twitter: @RahimiFati03